

DENNIS BERGKAMP

kickuitgevers

CARRERA

DENNIS BERGKAMP

JAAP VISSER & DAVID WINNER

© 2013 Kick uitgevers | Carrera

Auteurs

Jaap Visser
David Winner

Vormgeving

Ruud Verkamman

Beeldredactie

Jaap Visser

Eindredactie

Joke Jonkhoff, Marcella Rijntjes, Matty Verkamman, Edith Vroon

Drukwerk

Proost, Turnhout (BE)

Foto's omslag

Getty Images (voor)
Arsenal | Stuart Macfarlane (achter)

Met dank aan

Dan Tolhurst (hoofd mediazaken) en Stuart Macfarlane (clubfotograaf)
voor het openstellen van het beeldarchief van Arsenal Football Club
ten behoeve van dit boek.

*Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.*

De uitgever heeft geprobeerd alle rechthebbenden op in dit boek afgedrukte foto's te achterhalen.

Bij diverse foto's uit het privé-archief van de familie Bergkamp is dat niet gelukt.

Het betreft hier foto's die fotografen aan Dennis Bergkamp hebben geschonken.

*Fotografen die menen nog rechten te kunnen doen gelden op in dit boek gebruikt
beeldmateriaal worden verzocht contact op te nemen met de uitgever.*

ISBN 978 94 915 5511 4

NUR 491

Dankwoord	6		
Londen	9		
De voeten van Dennis Bergkamp	10		
Proloog 1	14		
LEERLING			
1: Een vrolijke bende aan de Kade	60		
2: De beste buurt om op te groeien	76		
3: Ineens is daar Johan Crujff	88		
4: Als een vis in het water	98		
5: De Meer gaat staan voor Dennis Bergkamp	108		
6: De rust wordt ruw verstoord	120		
7: Nieuw houvast	132		
8: Balen van bijrol	146		
9: Een bepalende speler	162		
10: Ontbolsterd en zelfverzekerd	176		
11: Durven voetballen	192		
12: Domper in heerlijke zomer	208		
13: De wraak van De Kok	218		
14: Hartstocht en ergernis	230		
15: Een gemiste kans in Dallas	246		
16: Kansloze boel	258		
17: Zinding in loeiheet Marseille	266		
18: Een abrupt einde	278		
Proloog 2	288		
		INTERMEZZO	
		1: De religieuze oorlog	302
		2: Hun waarheid	316
		3: Mijn waarheid	326
		Proloog 3	336
		Want ik wilde zoals Bergkamp zijn	366
		MEESTER	
		1: Teletekst bladzijden 301 en 302	368
		2: Het Plan, een vlucht naar voren, naar totaalvoetbal	376
		3: De goals die het allemaal anders maakten	384
		4: Fijne man en gids blijkt tussenpaus	390
		5: Bloednervus bij het golfen	396
		6: Vernieuwende speler, revolutionaire coach	402
		7: De donkere kant	414
		8: Leiderschap dat geleidelijk zichtbaar wordt	422
		9: Heel dicht in de buurt van Manchester United	432
		10: Poëzie in beweging	438
		11: Precisiewerk, puzzelen, perfectie	442
		12: The Invincibles: een en al ritme en vreugde	450
		13: Onverslaanbaar in Engeland, kwetsbaar in Europa	458
		14: Onderbroekenlol	476
		HET DENNIS BERGKAMP MUSEUM	
		Cijfers & Prijzen	484
		Namenregister	538

Wanneer ik terugdenk aan mijn lange, mooie carrière als profvoetballer, kan ik gevoelens van trots niet onderdrukken. Ik ben dankbaar voor die twintig enerverende jaren aan de top die mij oneindig veel voldoening hebben gegeven.

Dit prachtige boek is het verhaal van mijn leven in het voetbal. Een woord van dank aan mijn dierbaren die dit rijke leven mogelijk hebben gemaakt, is op zijn plaats.

Ik bedank mijn ouders voor een onbekommerde jeugd. Mijn zorgzame vader en moeder hebben mij gevormd als mens en zij hebben mij onvoorwaardelijk gesteund in mijn ambitie een goede voetballer te worden. Ook mijn broers hebben altijd voor mij klaargestaan. Onze hechte familieband ervaar ik nog steeds als heel bijzonder.

Bovenal bedank ik Henrita, mijn lieve vrouw die met mij op jonge leeftijd het avontuur durfde aan te gaan in het buitenland, die mij altijd heeft aangemoedigd en mij de ruimte heeft gegeven om speciaal te zijn. En met wie ik vier geweldige kinderen heb gekregen: Estelle, Mitchel, Yasmin en Saffron.

Henrita, jij bent mijn houvast.

Dennis Bergkamp, oktober 2013

DANKWOORD





Londen

Volle pub

Het regent

Vrouw alleen

Die leest

Drie mannen

Drinken bier

Ze zijn naar

Arsenal geweest

Ogen glanzen

In de lamp

Op hun netvlies

Nog het dansen

Van Dennis

Bergkamp

Huisdichter Cornelis

Maart 2002

DE VOETEN VAN DENNIS BERGKAMP

David Winner, (sport)schrijver en Arsenal-fan, maakte zich de Nederlandse taal enigszins machtig toen hij een poosje in Amsterdam woonde. Ik kende David van *Brilliant Orange, the neurotic genius of Dutch football*, zijn vermaarde boek waarin hij het wezen van ons pedante totaalvoetbal probeert bloot te leggen. Ik wist dat Winner gek van de voetballer Dennis Bergkamp was en toen ik hem vroeg om mee te werken aan dit boek, begon hij te stralen.

En óf hij dat wilde.

We waren al volop bezig aan de voetballerbiografie *Dennis Bergkamp* toen ik David het gedicht *Londen* van Cornelis (Cees) van Zuilen stuurde.

Dit was zijn reactie: 'Wat mooi.'

En hij vervolgde:

'In een theatercafé waar ik vaak zit te werken, raakte ik laatst aan de praat met Alex, de barman. Hij is halverwege de twintig, Arsenal-fan en opgegroeid in het Dennis Bergkamp-tijdperk. Dennis is voor hem een obsessie. Hij weet alles van Bergkamp en denkt nog vaak aan hem. Als Alex zijn ogen sluit, ziet hij nog altijd dat dansen van Dennis voor zich. Toen ik tegen hem over dit boek begon, raakte hij wild enthousiast.

Ik denk dat er in Engeland vele tienduizenden voetballiefhebbers zijn voor wie Dennis Bergkamp nog altijd een magisch figuur is, een wondervoetballer.

In Nederland ligt het misschien wat anders, want jullie hadden vóór Bergkamp Cruijff en Van Basten. Maar voor ons leek het of Bergkamp van een andere planeet kwam. Ik geloof niet dat er iemand in de geschiedenis van het Engelse voetbal is geweest die zo'n groot effect op het spel heeft gehad als Dennis Bergkamp: een diepe, stille en sterke invloed. Het was uniek zoals hij de Engelse voetballiefhebbers heeft geraakt in hun ziel.'

Ja, verwend als wij waren met Cruijff en Van Basten kwam Bergkamp ons niet voor als een buitenaards wezen. Bovendien bewandelde Dennis de weg van de geleidelijkheid. Anders dan Cruijff en Van Basten brak hij niet onmiddellijk door. Bergkamp

kwam niet overweldigend tot ons. Dennis ontwikkelde zich gestaag tot de voetballer die bij Arsenal als een spiritueel leider tot volle glorie kwam. En die met zijn fijngevoelige spel en zijn sierlijke manier van bewegen mensen als de barman in het theatercafé van David Winner bijna deed omvallen van verbazing.

In augustus 2002 ontving Dennis Bergkamp mij op het riante trainingscomplex van Arsenal, in London Colney, net buiten de stad. De routinier (33 inmiddels) maakte indruk. Hij zag er goed uit, licht gebruind, afgetraind, scherpe gelaatstrekken, en hij was ontspannen en zelfverzekerd. Dennis had met Arsenal net zijn tweede dubbel gewonnen en het spel van de Arsène Wenger-formatie werd almaar beter en mooier. In de zomer van 2002 voorvoelde Bergkamp dat zijn Arsenal voetballiefhebbers overal in Engeland, en ook daarbuiten, zou gaan raken in hun ziel.

Ik sprak met Bergkamp voor het maandblad *Johan* en hij nam er de tijd voor. Dennis was op dreef, hij ging diep over voetbal, maar bakende het terrein wel af. Over de wereld buiten het voetbal had hij wel zo zijn meningen, maar die achtte hij niet relevant voor het grote publiek.

Dennis zei dat hij als topspeler het liefst zijn voeten liet spreken. Want die hadden meer interessants te vertellen dan de wereldburger Bergkamp. Dennis wilde ook geen publiek bezit zijn, maar dat zijn voeten publiekslievelingen waren, vond hij best.

De voeten van Dennis Bergkamp. Het was een stralende zomerdag, we zaten op Colney buiten, bij het clubgebouw en fotograaf Klaas-Jan van der Weij zat te vlassen op een bijzondere foto. Die voeten, waarmee Bergkamp over het veld danste, waarmee hij de bal zo subtiel wist te beroeren, waarmee hij kunst fabriceerde, waarmee hij naar eigen zeggen het liefst sprak, die voeten – zou Klaas-Jan die mogen fotograferen?

Na enig nadenken zei Dennis lachend: 'Waarom niet.'

Dennis wilde het daar eigenlijk bij laten. Het voetenverhaal dat de coverstory van *Johan* werd, was het laatste uitgebreide



interview met de voetballer Bergkamp die er na het beëindigen van zijn carrière zelfs helemaal het zwijgen toe deed. Alles was gezegd, vond hij, zijn voeten hadden genoeg verteld.

Maar toch is er nu dit boek. Een voetballerbiografie met volledige medewerking van de hoofdpersoon zelf.

Waarom?

Omdat de trainer Dennis Bergkamp tot het inzicht kwam dat hij vol voetbalkennis en vol verhalen zit. Die mochten toch eigenlijk wel aan het papier worden toevertrouwd, om ze door te kunnen geven, aan de jeugd, aan de voetballiefhebbers die hij overal in Nederland heeft geraakt in hun ziel. Want wij hadden hier dan wel Crujff en Van Basten meegemaakt, maar toen Bergkamp eenmaal de weg van de geleidelijkheid had voltooid, hebben wij ook deze dansende stilist zonder aarzeling op een voetstuk gezet.

Vandaar dit monumentale boek.

Dennis Bergkamp, de biografie, bestaat uit vier delen: 1. *Leerling*, 2. *Intermezzo*, 3. *Meester*, 4. *Het Dennis Bergkamp Museum*.

Leerling gaat over de jeugd van Dennis Bergkamp en over het leerproces dat hem als schuchtere junior doet uitgroeien tot een zelfverzekerde speler van Ajax 1 en het Nederlands elftal. In dit deel worden de seizoenen van Bergkamp bij Ajax en zijn toernooien met het Nederlands elftal nauwgezet gereconstrueerd.

Intermezzo (het oponthoud van Bergkamps carrière in Italië) en *Meester* (de Engelse jaren waarin Dennis zo invloedrijk bij Arsenal was) zijn de meer verhalende delen. De wereldvoetballer Bergkamp wordt daarin ontleed met de hulp van zijn trainers en medespelers.

Intermezzo en *Meester* zijn tot stand gekomen dankzij David Winner die tal van personen over Dennis Bergkamp speciaal voor dit boek heeft geïnterviewd.

Het Dennis Bergkamp Museum ten slotte staat vol cijfers en afbeeldingen van de (persoonlijke) prijzen die de feitelijke weerslag vormen van een glanzende, twintig jaar lange carrière.

Jaap Visser, oktober 2013







DE ESSENTIE: DINGEN ZIEN DIE ANDEREN NIET ZIEN

Dennis Bergkamp speelde het mooiste voetbal: sierlijk, slim, spectaculair. Zijn bewegen was soepel, zijn tred lichtvoetig. Soms, als hij zijn pas had versneld, leken zijn voeten het gras niet eens te raken. Het aannemen van de bal beheerste hij als geen ander. Na zich met een spurt een beetje ruimte te hebben verschaft, kon hij de bal met de punt van zijn rechter, of linker, dat maakte bij hem niet zo veel uit, zo uit de lucht plukken. En wat dan volgde, was een bekeken passje, of een afgemeten voorzet. Of Bergkamp rondde de aanval zelf af, stiftend, vollerend, met een flinke knal of een bekeken schuiver, met binnenkantje rechts, of links. Hij was niet de man van de solo, niet de pingelaar die het in zijn eentje wilde doen. Hij was de man van de aanname, van de actie, de versnelling, de steekpass en het stijlvolle afronden. Nooit had hij ruzie met de bal, die legde hij zijn wil op. Voetbalkenner en televisiemaker Henk Spaan schreef eens: 'Het balgevoel in zijn voeten doet denken aan dat van John McEnroe in zijn racket, en dat van Tiger Woods in zijn club.'

Dennis Bergkamp maakte nooit lelijke goals, het leek wel of hij dat niet kon, of niet wilde. Zelfs toen hij bij Ajax weleens

diep in de spits stond, was hij zelden op een simpel intikertje te betrappen. Hij scoorde vaak als Ajacied, 122 keer in 237 wedstrijden, maar bijna nooit van dichtbij. Dennis Bergkamp was een aanvaller die opereerde bij de zestienmeterlijn. Of hij was een spelmakende middenvelder die ook diep ging.

Met het vorderen van zijn carrière werd hij meer middenvelder dan spits, meer doelpuntenvoorbereider dan doelpuntenmaker. Maar in de eerste vier van zijn elf Arsenal-jaren haalde hij nog steeds dubbele cijfers. In augustus 1997 maakte hij er vijf in twee opeenvolgende competitiewedstrijden. Drie daarvan deden in *Match of the Day* op de BBC mee in de verkiezing van het doelpunt van de maand. De Bergkamp-goals eindigden op één, twee en drie. Nooit eerder vertoond.

Over een van die treffers schreef Arsenal-fan Nick Hornby in het voetbaltijdschrift *Hard Gras*: 'Hij nam de bal op zijn ene voet, speelde hem rond een verdediger met zijn andere voet en schoot hem langs de doelverdediger met zijn... Heeft Dennis Bergkamp drie voeten?'

Bij Arsenal maakte hij 120 goals in 423 wedstrijden. Bij Inter 23 goals in 72 wedstrijden en in zijn 79 interlands maakte hij er 39. Opgeteld: 811 wedstrijden, 304 goals. En de ene nog fraaiër dan de andere. Dennis Bergkamp was een beeldend kunstenaar die doelpunten maakte om in te lijsten. Een kleine, spontane expositie.



▶ Dennis Bergkamp 1993 AJAX IMAGES | LOUIS VAN DE VUURST

▼ Dennis Bergkamp is op Wembley zijn latere ploeggenoot Tony Adams te vlug af en zal ook doelman Chris Woods verschalken. Engeland-Nederland 2-2, 18 april 1993. ANP



1. Januari 1993, Ajax-Vitesse 4-0, competitie. Wim Jonk, zijn vaste aangever met wie hij een bijzonder lijntje onderhoudt, passt hoog door het centrum en Bergkamp pikt de bal op de rand van het strafschopgebied met zijn rechter op. Een verdediger zit hem op de hielen, maar Dennis houdt hem achter zich en lift de bal, die de grond nog niet heeft geraakt, over keeper Raimond van der Gouw.

Dennis legt 'm even goed met de linker en schiet 'm met rechts diagonaal in

2. April '93, Engeland-Nederland 2-2, WK-kwalificatie. Vergelijkbaar balletje van Jan Wouters, die de balkunstenaar ook al zo prima aanvoelt. De pass is minder lang dan die van Jonk tegen Vitesse en Dennis Bergkamp ontvangt hem ter hoogte van de penaltystip. De bal gaat in één moeite door over Chris Woods, *one touch* in de lucht, met doeltreffende precisie.

3. Augustus 1997, Leicester City-Arsenal 3-3, competitie, de Nick Hornby-goal. De pass van David Platt komt links

▼ Doelman Carlos Roia van Argentinië heeft na Roberto Ayala (2) het nakijken bij een weergaloze actie van Dennis Bergkamp in de laatste minuut van de kwartfinale van het WK. Marseille, 4 juli 1998. ANP

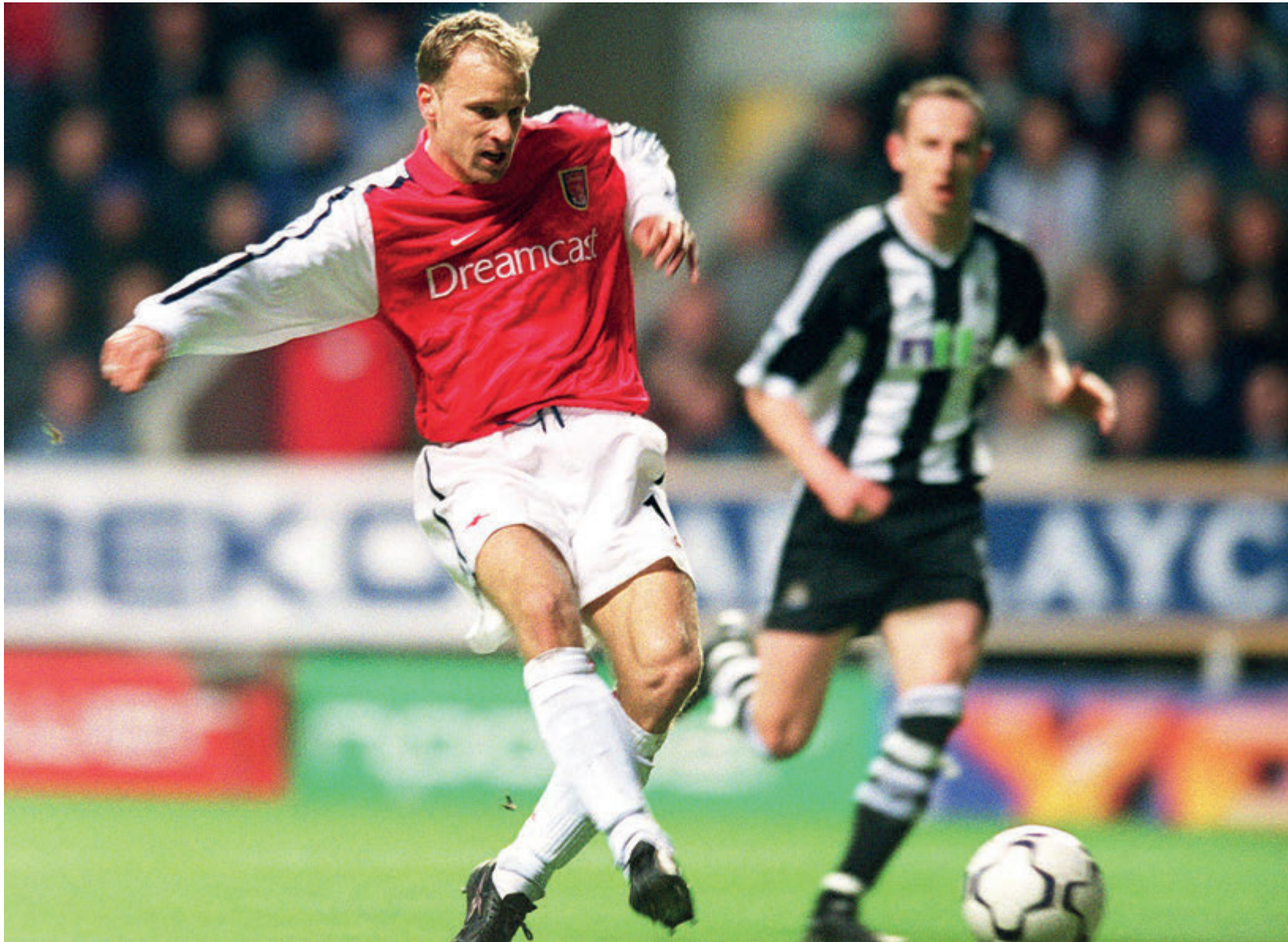


van de goal uit, diep in het strafschopgebied. Bergkamp laat de bal op zijn rechterschoen vallen, trekt 'm met links langs verdediger Matt Elliott, die hem op de huid zit, waarna de bal pas op de grond valt. Dennis legt 'm even goed met de linker en schiet 'm met rechts diagonaal in.

4. Juli 1998, Nederland-Argentinië 2-1, kwartfinale WK. Frank de Boer, een specialist in de lange trap die Bergkamp bij Ajax ook al feilloos wist te vinden, passt vijf meter voor de middenlijn diep, van linksachter naar rechtsvoor. Daar, anderhalve meter binnen het strafschopgebied, strekt Bergkamp in volle ren het rechterbeen om de bal te kunnen aannemen. Dat lukt, met rechts tikt hij de bal vervolgens tussen de benen van belager Roberto Ayala door en ook met rechts volleert hij het Nederlands elftal naar de halve finale.

5. Maart 2002, Newcastle United-Arsenal 0-2, competitie. Wanneer Robert Pirès oprukt over links, wenkt de diepgaande Bergkamp: kom maar. De bal komt ook, maar Bergkamp moet afremmen. Met zijn rug naar de goal neemt hij aan, met links. Hij laat de bal schuin van zijn voet springen, rechts langs Nikos Dabizas, de Newcastle-verdediger die hem probeert op te vangen. Bergkamp schiet Dabiras zelf aan de andere kant voorbij, is als eerste weer bij de bal en schuift 'm met rechts langs Shay Given.

▼ Na zijn wonderbaarlijke pirouette heeft Dennis Bergkamp ineens tijd om met binnenkant rechts af te ronden, Newcastle United-Arsenal 0-2, 2 maart 2002. ARSENAL | STUART MACFARLANE



Dennis Bergkamp voetbalde mooi, maar niet altijd goed, tenminste niet altijd de hele wedstrijd. Soms was hij delen van wedstrijden zomaar iemand op het veld, iemand die nauwelijks leek mee te doen.

Leek.

Want Bergkamp deed altijd mee, ook wanneer hij een mindere dag had. Ook al ging het spel langs hem heen, hij bleef in de wedstrijd, bleef zich concentreren en bleef loeren op het moment waarop hij toch beslissend kon zijn. En vaak

kwam dat moment. Zoals in 1998 tegen Argentinië. Bergkamp zat erdoorheen, maar coach Guus Hiddink liet hem in het bloedhete Marseille in het veld staan. Terecht, want in de laatste minuut besliste Dennis de kwartfinale met het mooiste doelpunt van het WK.

Zijn Italiaanse avontuur werd sportief gezien een mislukking. Inter ging niet het voetbal spelen dat Bergkamp in het vooruitzicht was gesteld. Tot overmaat van ramp werd zijn

afkeer van vliegen steeds sterker. Op het laatst blikte Dennis in uitwedstrijden wel eens angstig naar de hemel. Om te zien hoe het weer zich hield. Het vooruitzicht om weer de lucht in te moeten, voor de terugvlucht naar Milaan, haalde hem uit zijn spel.

Hij besloot niet meer te vliegen. Nooit meer. Dat luchtte op en zijn nieuwe club Arsenal nam die pertinente weigering op de koop toe.

Dennis leefde op in Londen, ging er zijn beste voetbal spelen en maakte *boring* Arsenal, zoals in Engeland jarenlang

‘Met sommige jongens had ik iets heel speciaals, met hen was oogcontact niet eens nodig. Er was een gezamenlijk gevoel’

werd geschamperd, tot *exciting* Arsenal. De aanhang van the Gunners plaatste hem op een voetstuk. *There's only one Dennis Bergkamp*, zong Highbury en de nooit meer Vliegende Hollander gold als de vernieuwer van niet alleen Arsenal, maar van het hele Engelse voetbal. De voor zijn sport levende Bergkamp bracht schoonheid in de competitie, toewijding op het trainingsveld en concentratie in de kleedkamer.

Toen hij stopte in 2006 was zijn eerste gedachte: lekker, eindelijk uit dat ritme en zelf bepalen wat ik wil. Maar dat duurde niet lang, een paar maanden misschien, en toen diende het gemis zich aan. Dennis miste het voetbal, het stadion vol enthousiasme, de prachtig groene grasmat, het passen, het scoren en bovenal het samenspel met voetballers die hem doorgrondden en die hij kon doorgronden. Voetballers met wie hij die lijntjes had: Jan Wouters, Frank de Boer, Stefan Pettersson, Wim Jonk, Patrick Vieira, Freddie Ljungberg, Robert Pirès, Thierry Henry.

‘Met die jongens had ik iets speciaals, met hen was oogcontact genoeg om elkaar te begrijpen. Met sommigen van hen had ik zelfs iets héél speciaals, met hen was oogcontact niet eens nodig. Er was een gezamenlijk gevoel, onderling begrip. Dat maakte het mogelijk om mijzelf in een wedstrijd net die paar meter ruimte te verschaffen waarmee ik beslissend kon

zijn. Ik wist dat als Frank de Boer die diepe bal op mij kón geven, dat-ie ‘m ook gaf. Met Jan Wouters en Wim Jonk was het net zo. Ik ging al diep als ik zag dat ze de bal zo voor zich kregen, dat ze alleen hun standbeen maar neer hoefden te zetten om die pass te kunnen geven. Zag ik dat ze de bal eerst zouden moeten aannemen, dan zette ik niet aan en wachtte ik af.

Na de pass ging het om mijn aanname, mijn versnelling, de voorzet of het afronden. Maar werkelijk beslissend was dat eerste contact, het oogcontact of alleen maar dat gevoel. Dát verschafte de ruimte. Spelers die kunnen samenspielen op gevoel zijn topspelers, zij zijn de echte voetballers. Dat gevoel met een andere speler kan er zomaar ineens zijn. Uit het niets.’

In 2011, hij was al vijf jaar gestopt, maakte Bergkamp zijn opwachting in de afscheidswedstrijd van Edwin van der Sar. In de Arena speelde hij met Van der Sars teamgenoten van Manchester United tegen Ajax. Bergkamp scoorde, een prachtgoal, op fijngevoelig aangeven van Wayne Rooney. ‘Ik had nog nooit met die jongen gespeeld, maar hij voelde mij feilloos aan. “Dat is een voetballer”, zeg ik dan.’

De Schotse oud-speler en tv-analist Andy Gray maakte hem op Sky Sports het grootste compliment door te zeggen dat hij iets niet had moeten doen. Bergkamp: ‘Gray riep: “*He had no right to give that pass, but he did*”. Schitterend. Hij

‘Ik zag die nog niet ontstane ruimte omdat ik wist hoe er om mij heen werd bewogen. Dat is het mooiste van voetbal’

bedoelde dat ik iets zag wat anderen niet zagen, maar wat twee tellen later zou ontstaan, ruimte.

‘Ik zag die nog niet ontstane ruimtes omdat ik wist hoe er om mij heen werd bewogen. Dat zag en voelde ik en dan wist ik: als die verdediger zó staat, zal hij dadelijk zó instappen en ontstaat er dáár ruimte. Dat is het mooiste van voetbal. Het is de essentie. Dingen zien die anderen nog niet zien.’



